

ՉԱՅԼՏ ՀԱՐՈՒՏԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

L

Զմայլած ... կը դառնանք, բայց չենք գիտեր ուր,
 Արթած գինիովն իր գեղեցկութեան,
 Մեր սիրսն օրօրուն լիութեամբը, լուռ
 Շղթայուած միտք կառփին՝ Արուեստն յաղթական.
 Իսկ մենք կեցած հոն ըստուկի նըման:
 Կեցի՛ր, ձայն չ'ուզեր, ոչ նրբախօս փաստ,
 Ոչ ալ փանափի խօսքեր՝ վաճառման ...
 Թող հառէ սոփեսան, չէ աչքն անիմաստ,
 Ոչ ալ սրտին զարկ. Դարդան՝ հովուին խօսքն է հաստատ:

LI

Զես յայտնուած դուն Պարիսին այս ձեւ,
 Կամ երջանկագոյն Անփսէսին. կամ,
 Ողջ աստուածութեամբդ, երբ որ քու առջեւ
 Կ'խոնարհէր պարտուած Ռազմի սէրն անգամ:
 Նայուածքն յառ՝ դէմին քու աստղանըման,
 Պառկած զոգըդ եւ աչքերն քու դէմին,
 Այսդ հարակելով, երբեքդ սիրահամ՝
 Հալած հըրայրէն սիրոյ կըրակին,
 Կը տեղաւ լաւա անոր կոպերուն, յօնին, երթունքին:

LII

Բոցավառ, հալած մէջ անխօս սիրոյ,
 Իրենց Աստուածութիւնը անբաւարար՝
 Սիրոյ ըզգացումն արտայայտելու,
 Կ'ըլլան մահկանացու մարդոց հաւատար,
 — Մարդն ալ մերթ կ'առնէ աստուածային փայլ —
 Թէեւ բռն երկրին արգելք է, սակայն
 Կը յիշենք տեսիլն, կրնանք ստեղծել ալ՝
 Եղած, ըլլալիք բաներէն համայն
 Ինչպէս արձանն այս, երեւոյթով աստուածաման:

LIII

Թողունք վարժ մասանց, հարսիկ ձեռներուն —
 Արդիսին. եւ զինք կապկողին, ցուցնել
 Թ'ինչպէս կը գիտնայ խորագիտութիւնն՝
 Կորութեան շրջափակ, կրնայ ըզգացնել

Ուռուցքն հեռանալին, չգիտցածէն ճառել —
Թող չըբթէ պիղծ շունչն իրենց՝ հոսին
Մէջն որուն պիտ' միշտ բընակի պատկերն
Երազ՝ անայլալ հայելոյն խորին,
Որ երբեւիցէ կ'իջնէ մարդուն մէջ, որ շողայ հոգին:

LIV

Սանթա Քրոշէի, Սուրբ Երջփակին մէջ կան
Ունիւնք, որ կ'ընեն զայն սուրբ աւելի,
Մոխիր, որ ինքնին է անմահական,
Թ'եւ ոչինչ կայ անդ, այլ լոկ անցեալի
Ձուտ վըսեմացած յոյժն մասունքների,
Որ հանգչեալու են հոն՝ քառսին մէջ,
Ոսկերք Աննէլոյի եւ Ալժիէրի.
Գալիլիոյ ցաւերն հոն գրքեր են վերջ.
Հոն Մագիալէլու կեանքին վերջին էջ ...:

LV

Ձորս միտքեր ասոնք, Իսալիա, չորս տարր,
Սեղծագործութեան՝ լըրիս բաւական,
Ժամանակն, որ բիր նեղով անարգար
Պատեց պատմութեանը կայսերական,
Պիտի ուրանայ, ժխտած է անգամ
Այլ երկիրներուն, աւերէն յառնող
Ոգիք, բեղմնաւոր է փուսդ մարմնական,
Ունի ոսկեզօծ կենսատու դեռ շող,
Հինին նըման, Գանովան է այժմ հսկող:

LVI

Բայց Եսրուացիին երեք՝ ո՛ր են հանգչած --
Տանթէ եւ Բեթրարք, նաեւ Գուտանն այն,
Որ հարիւր արձակ սիրավէպ գրած՝
Հազիւ թ'անոնց փոխ մնայ աննշան —
Պարզ կաւէ չէին շինուած մե՛զ նման,
Միթէ նըրա՞նք եւս եղան ոչինչ, հող.
Ձունենայի՞ն գէթ քարէ կիսարձան,
Ձունենայի՞ն գէթ մարմարէ կոթող,
Ձվասահեցա՞ն հողին՝ իրենց ծընունդ զրուղ:

LVII

Ապերախս Ֆլորէնս, Տանթէն կ'ննջէ դեռ
 Հեռուն, զերդ Սկիպիոն, անարգ ափի մ'մէջ,
 Քաղաքային վէճի, բաղխումներ, մարտեր՝
 Վարեցին Գուսանն, համբաւն իր անեւջ՝
 Բայց որդւոց-որդի պիտի՝ պաշտօնի անվերջ՝
 Դարերով, զղջմամբ: Իսկ Գլուխն թագակալ
 Բեթարիին, որ կրեց ծաղկեպսակ մը պերճ,
 Որուն ծաղկունքն իսկ են երկրէ մ'օտար,
 Կողոպտեցին — ո՛չ քու — ի՛ր կեանքն, համբաւ, շիրիմն ալ:

LVIII

Պողպատի զին՝ մայր երկրին է յանձնած,
 Զի պառկիր սակայն մեծերու քովն ան,
 Քաղցր ու վեհ օրհնէճի ցաւ է ընդունած
 Ինք: Ո՞վ է սրտովն ձեռ լեզուին Տոսկեան,
 Որու ձայները երգ են անմահ,
 Խօսքերն նշագ. արդ շիրիմն աւերակ,
 Կը կրէ բորենու հետքերի նշան.
 Մեռածներու մէջ ոչ իսկ տեղ մ'անյարգ,
 Անցնողներէն չի սպասեր ոչ մի հառաչանք:

LIX

Սանթա Քրոյ զուրկ է անոնց հզօր մոխրէն,
 Այդ զրկմամբ ան ա՛լ աւելի կ'յիշուի՝
 Ինչպէս հին ասեմ կայսեր ցոյցերէն՝
 Պակտէր կիսանդրին ընտիրն Պրուսոսի:
 Ուրախ Ռավեննա, եզերիճ ծերացած
 Կայսրութեան բերդը՝ անմահն է ի քուն.
 Արմուան երս է՝ հպարտօրէն պահած
 Այլ ախորեալի մ'սրբազան անիւնն,
 Մինչ Ֆլորէնս զուր կ'ըզճայ դարձն իր մեռելներուն:

LX

Ի՞նչ է Փիրամիսն իր՝ թանկ քարերու,
 Պորփիր, յասպիս եւ ազաւս, եւ ալ գոյն
 Դոհար եւ մարմար, սրնց յանձնելու
 Կ'ըլլանք ոսկորներն հարուստ դուստրուն:
 Յօլն որ կը ժպտի վայրկեան մ'աստղերուն:

Թարմութիւն կու սայ կանաչին՝ պատող
Գիրեզմանները բանաստեղծներու,
Որ աւելի եւս թեթեւ ննւէ հողին,
Քան մարմար սալն իւխանի մը մարմինն ծածկող:

LXI

Կան այլ շատ բաներ՝ աչք եւ սիրտ դիտող,
յԱռնոյ սրբարան — արուեստի տանար —,
Անդրի՛մ մրցին հետ գոյներուն շող- շող...
Այլ հրաշալիք եւս, բայց ոչ ինձ՝ համար,
Խոհեքս աւել՝ վարժ եմ բնութեան աննառ՝
Քան թէ արուեստի ցուցաստաններու,
Թէպէտեւ գործ մը արուեստի հարսար՝
Կանչէ իմ հոգին իր յարգը տալու,
Քիչ կը զգամ ես վասն գործածած իր զենքերուն,

LXII

Որ նոյնը չեմ ա՛լ: Կը արջիմ այժմ ես
Թրասեմէն լինիմ մօս՝ կիրնին մէջ այն,
Որ մահ պիտի՝ բերէր ժպիւրն Հռոմին վէս.
Հոն Կարգեղոյնի նենգամրսութեան՝
Յիւլիոսի ռազմի հնարն աննրման,
Որ մղեց Հռոմի զօրքն՝ ընդմէջ լեռան-ծովուն...
Յուսահատ զօրքն այդ տրուա փառութեան
Վըրտմ օրինակ... գետ եղաւ արիւնն,
Ծուխ՝ ամէն դի, մահ՝ տարտնուած լէզէններուն:

LXIII

Ինչպէս տապալուող անտուն փոթորկէն,
Մարտի վիճակը այնպէս էր այդ օր,
Այնպէ՛ս կասաղի, անոր նախնիքն
Կուրցած էին ալ: Ձէին ըզգար, որ
Կը ցարժէր երկիրն ժամէ մը հըզօր:
Կը տատանէր ան իրենց ոտքին տակ,
Իրենց առջեւ բաց գերեզմանը խոր.
Կ'իյնային իրենց վահաններուն հակ.
Այդ է անեղ վերջն ազգերուն կռուին անարգ:

Թրգւմ. Մ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ԼՈՐԵ ՊԱՅՐԸՆ

(Շարունակելի)